

RUT, L'AMOR COM A DIÀLEG

Frederic RAURELL

Original rebut: 21/10/11
Data d'acceptació: 11/11/11

Adreça: Cardenal Vives i Tutó, 16
08034 BARCELONA

Resum

La determinació del gènere és críticament important per a la interpretació del llibre de Rut. L'obra pot ser descrita com un relat artístic, com una saga poètico-popular. Noemí, Rut i Booz són presentats com a exemples de persones per mitjà de les seves paraules i actes. El rol de Déu en el relat i el seu control dels esdeveniments queda amagat darrere les escenes, a l'ombra. El tema dominant del llibre de Rut, en el qual es fixa preferentment l'article, és l'amorosa lleialtat, fidelitat i obediència de l'estrangera moabita Rut a la sogra Noemí més enllà de la religió i dels orígens ètnics. El llibre de Rut dibuixa d'una manera dramàtica, bella i concreta la teologia del *hesed*.

Paraules clau: Rut, gènere literari, lleialtat, fidelitat, origen ètnic.

Abstract

The determination of genre is unmistakably of critical importance for the interpretation of the book of Ruth. The book can be described in general as an artistic tale, as a poetic popular saga. Naomi, Ruth and Boaz are presented to us as exemplary persons through their own words and deeds. God's role in the story and his control of events are very much behind the scenes and in the shadows. The theme of the book of Ruth can be stated as follows: the loving loyalty, faithfulness and obedience of Ruth the Moabitess expressed in her commitment to her mother-in-law, Naomi, which transcended the claims of religion and national origin; the benevolence of Boaz; the loving concern of Naomi for the welfare of her daughter-in-law; Yahweh's gracious provision of fruitfulness for field and womb. The book of Ruth portrays in dramatic and concret form the theology of hesed.

Keywords: Ruth, literary genre, faithfulness, ethnic origin.

1. A TALL D'INTRODUCCIÓ

El llibre de Rut és un breu i bell paradigma de literatura narrativa en què s'uneixen harmoniosament la temàtica ètica i la temàtica teològica. Pel que fa a la temàtica ètica, l'obra vol demostrar que una esposa pertanyent a un poble no sols estranger sinó fins i tot enemic (Moab) no és ni una desventura ni cap perjudici. De fet, Jahvè mateix ha fet que una d'aquestes dones —Rut— sigui una avantpassada de David, el rei conforme al cor de Déu.¹ La temàtica ètica vol il·lustrar que la conducta del creient manifesta el màxim d'eticitat quan repeteix en les relacions interpersonals el *hesed* de Déu envers l'home. De fet, es comporten segons aquest *hesed* («amor fidel»), en la multiforme relació interpersonal, Noemí, Rut i Booz.² Pel que fa a la temàtica teològica, el narrador del llibre de Rut es refereix, d'una manera intensa però discreta, a la providència de Déu, tot i que el Déu d'aquesta obra és un Déu amagat, que actua a través de les persones i dels esdeveniments humans, com senyalarem més endavant. La història de Rut sembla jugar-se en una sèrie d'esdeveniments que tenen per autors les persones humanes. En realitat, però, aquesta història està guiada per una mà providencial. Fets que tenen l'aspecte de pures coincidències són realment obres de Déu. Així, per exemple, l'arribada de Noemí i de Rut a Betlem al temps de la sega de l'ordi: «Així fou com Noemí, amb la seva nora Rut, la moabita, retornà dels camps de Moab. Van arribar a Betlem quan tot just començava la sega de l'ordi» (Rt 1,22). El fet sembla purament casual i, en canvi, dóna peu a què Rut espigoli en el camp de Booz de Betlem, de la família d'Elimèlec (2, 3.4). Aquests fets imprimeixen una nova orientació a la vida de Rut.

2. CONTRIBUTIÓ DE LA FIGURA DE RUT A LA TEOLOGIA FEMINISTA

La figura de Rut aporta una contribució específica a la teologia de la feminitat. Rut és un nou paradigma de la donació i de la dedicació als altres, que llegim de dones de l'Antic Testament com Ester, Judit i Abigail, per bé que diferenciant-se d'aquestes pel seu deseiximent de perspectives nacionalístiques. El relat de Rut és l'invers d'aquells d'Ester, de Josep i de Daniel. Aquests eren israelites que prosperaven en un país estranger, Rut, en canvi, era una es-

1. 1Sa 13, 14: «El Senyor s'ha buscat un home com el que desitja el seu cor».

2. Cf. R. BOHLEN, «Die Rutrolle. Ein aktuelles Beispiel narrativer Ethik», *Theologische Zeitschrift* 101 (1992) 7-11.

trangera que reeixí en la terra d'Israel. Endemés, Rut no solament era estrangera, sinó que per acabar d'adobar-ho era moabita, dels quals es diu taxativament en Dt 23,4: «Els amonites i els moabites no seran admesos a la comunitat del Senyor. Ni tan sols la desena generació dels seus descendents no hi seran admesos.»

El continu i renovat interès pel llibre de Rut es deu no tan sols a la seva fascinació estètica i literària,³ sinó, sobretot, al seu missatge multiforme i profund que transmet. L'exegesi científica ha extret temàtiques importants per a la teologia bíblica.

El llibre de Rut és dels més breus de la Bíblia: 85 versets repartits en 4 capítols. Malgrat això, el petit llibre de Rut ha fascinat sempre els lectors de la Bíblia. La gràcia i la simplicitat de la narració, afegit en les figures femenines, principalment Rut i Noemí, el converteixen en un dels llibres bíblics als quals hom retorna de gust.

Els esdeveniments narrats pel llibre de Rut són a la vegada simples i articulats. El sobrevenir d'una carestia mou Elimèlec a emigrar de Betlem al país de Moab, a Transjordània, juntament amb la seva família: Noemí, la muller, i els fills Mahlon i Quilion. Aquests, a Moab, es casaren amb dues noies del lloc: Rut i Orpà. Però en el curs d'uns deu anys moren els tres marits i resten només llurs tres vídues: Noemí, Rut i Orpà. A causa d'aquesta trista situació i també perquè ha cessat la carestia, Noemí decideix retornar a Betlem i invita les nores a reunir-se a llurs famílies d'origen. Orpà acull la invitació; Rut, en canvi, no sols la refusa, sinó que escull Noemí d'una manera total: la seva persona, el seu futur, el seu poble, el seu Déu. Rut arriba a Betlem a començaments del mes d'abril. Per alleugerir la pobresa d'ambdues, Rut es fa espigoladora en un camp de Booz. En aquest, parent d'Elimèlec, Noemí veu la possibilitat, aplicant una norma jurídica del judaisme de preparar un futur per a Rut.⁴ I s'esdevé que Rut es casa amb Booz i té un fill, Obed, entrant així en la genealogia que, segons els evangelistes Mateu (1,5-6) i Lluc (2,32), porta no sols a David, sinó al Messies i fa de Noemí una dona realitzada i feliç.

L'entusiasme sinagoga ha col·locat el llibre de Rut entre els cinc *Megillot*, és a dir, entre els «rotlles» o llibres bíblics més usats, després de la Torà, en les

3. Cf. P. HUMBERT, «Art et leçon de l'histoire de Ruth», en *Opuscles d'un hébraisant*, Neuchâtel 1958, 83-85.

4. Cf. D. LEGGET, *The Levirate and Goel Institutions in the Old Testament with Special Attention to the Book of Ruth*, Mack 1974, 32-45; E. LIPINSKI, «Le mariage de Rut», *Vetus Testamentum* 26 (1976) 124-127.

grans solemnitats litúrgiques.⁵ A la primeria, la sinagoga era una assemblea a l'aire lliure per a la lectura comunitària de la Torà i dels altres llibres bíblics i per a les seves interpretacions, tal com ens fa saber el llibre d'Esdres:

Aleshores tot el poble es va congregar, com un sol home, a Jerusalem, a la plaça que hi ha davant la porta de les Aigües, i van demanar a Esdres, el mestre de la Llei, que portés el llibre de la Llei de Moisès, que el Senyor havia donat a Israel. El sacerdot Esdres va portar el llibre de la Llei davant el poble reunit... Tot el poble escoltava atentament la lectura».⁶

La lectura es feia en hebreu i era acompanyada per la versió en arameu. De mica en mica, aquesta manera de llegir prengué el seu ritual. A l'acabament hi havia una breu prèdica, segons es dedueix de Ne 8. Els testimonis més coneguts d'aquesta part didàctica ens han arribat en els targumim, entre els quals hi ha el targum de Rut. Fou en aquest ambient sinagoga on la lectura i comentari del llibre de Rut esdevingueren importants, com en dona testimoni el preciós targum de Rut trobat a Qumran.⁷

3. UNA FAMÍLIA ATRAPADA PEL DOLOR CERCA FUTUR

En la família emigrada de Betlem de Judà (1,1) a Moab moren els tres homes: Elimèlec, espòs de Noemí, i els fills d'ambdós, que també moren, Mahlon i Quilion. Tres dones queden vídues: Noemí, Rut i Orpà. La solitud viscuda

5. El llibre de Rut es troba en la sèrie dels cinc *Megillot* (els cinc rotlles), és a dir: Càntic dels Càntics, Rut, Lamentacions, Cohèlet i Ester. En la litúrgia jueva el llibre de Rut es llegeix tradicionalment en la festa de Pentecostès (cf. Lv 23,15-22; Dt 19,9-12), potser degut als episodis narrats en Rt 1,22-3,17. Cf. L. RABINOWITZ, «Rut», E. FREDMAN – M. SIMON (eds), *The Midrash Rabbah*, London 1977.
6. Ne 8, 1-3. Esdres i Nehemies constitueixen un cos històric narratiu i teològic homogeni. La complexitat dels dos llibres es manifesta, sobretot, a nivell ideològic. En aquests dos llibres d'Esdres i Nehemies, com en 1 i 2 de Cròniques, es percep d'una manera nítida la fundació de la teologia i de la pràctica del judaisme post-exílic, allò que convencionalment serà definit com «el judaisme».
7. El terme *targum* originàriament significa simplement «traducció» en el sentit més comú de la paraula. En el seu ús específic indica, en canvi, la versió-paràfrasi del text sagrat portada a terme en el curs de les reunions sinagogaes. En aquesta lectura no s'abandona ni el text ni la seva llengua, sinó que la comprensió per part de l'assemblea es confia a una versió —interpretació en llengua hebrea. El llibre de Rut neix en aquest temps i en aquest ambient i això explica la importància del seu targum en la comunitat de Qumran. Cf. J. BOWKER, *The Targums and Rabbinic Literature. An Introduction of Jewish Scripture*, Cambridge 1969; F. RAURELL, *Regla de la Comunitat de Qumran*, Barcelona 2004, 12-32.

especialment per Noemí i Rut no fou l'electiva, perquè aquestes, de sobte, es trobaren submergides en el dolor a causa de la mort dels seus marits. Fou, en canvi, la solitud dels qui sofreixen cruelment colpits pel dolor i la incertesa en la dimensió més profunda del seu esperit pel fet de sentir-se privades dels afectes millors i de les seguretats materials i socials en el ràpid succeir-se de pocs anys. Per tant, fou una solitud afectiva i assistencial, perquè després d'haver fruit, almenys Noemí, del capgirament de la carestia (1,1: «Hi hagué fam al país, per això un home de Betlem de Judà va emigrar amb la dona i els dos fills, als camps de Moab») en la de la prosperitat a Moab i de l'obrir-se dels horitzons de la vida i de l'esperança amb els casaments dels fills, els quals «es van casar amb dones moabites; l'una es deia Orpà i l'altra Rut» (1,4). Noemí hagué de sofrir novament a causa del capgirar-se de la situació, que si bé ja no era la de manca de pa, era aquella molt pitjor, de la manca dels afectes del marit i dels fills.

Noemí fa una elecció de fe madurada en les tribulacions de la solitud compartida amb Rut. És el que confirma un detall narratiu que sembla indicar una solució suggerida per l'oportunitat: «Noemí havia sentit dir que el Senyor havia visitat⁸ el seu poble concedint-li una bona collita de blat» (1,6b). En el llenguatge bíblic el verb «visitar» (*paqad*) indica una intervenció del Déu de l'aliança, sovint en sentit positiu a favor del seu poble d'Israel. És en aquest sentit que Déu «visita» el seu poble a Egipte, alliberant-lo de la fam i de l'extermini per mitjà de Josep.⁹ Moisès anuncia que Déu «visita» Israel i vol veure allò que li fan a Egipte.

Després de la investidura de Moisès com a cap, els israelites entengueren que Déu els havia «visitat»: «Els israelites van creure i, en sentir que el Senyor havia decidit de *visitar-los* i que havia vist la seva opressió, es van agenollar i prosternar» (Ex 4,31). És aquesta fe en la «visita» de Déu que Noemí i Rut llegeixen el propi present i decideixen el propi futur. En la seva solitud existencial es proposen sortir soles a l'encontre del futur, confiant únicament en una nova «visita» de Déu.¹⁰ El text d'1,7 narra la partença de Moab: «Se'n van

8. Aquesta «visita-benedicció» és la intervenció característica del Déu de l'aliança a favor d'Israel. Sobre el sentit del verb «visitar» vegeu J. SCHARBERT, «Das Verbum PQD in der Theologie des Alten Testaments», *Biblische Zeitschrift* 4 (1960) 212-213.

9. Gn 45, 5-8; 50, 20. El capgirament de fortuna que afecta la família de Rut és un esquema comparable als relats dels patriarques: la fam és causa d'exili, de pèrdua d'esperança. El capgirament de fortuna, però, està a l'origen del «retorn». Cf. A. BRENNER, «Naomi and Ruth», *Vetus Testamentum* 23 (1983) 385-397.

10. La intenció de marxar i d'anar-se'n sola és de Noemí (1, 7b-9). En el seu comentari a 1,8-9 («Aneu, torneu cada una a casa de la mare... Que el Senyor us concedeixi la felicitat a casa d'un nou marit») l'anomenat Rabí Anònim afirma que en la intenció de Noemí les nores tro-

anar, doncs, del lloc on vivien per retornar a Judà». L'autor diu clarament que la finalitat de la seva partença era retornar al país de Judà. La presència constant del verb «retornar» (*šub*) reforça el tema del llibre de Rut.

És cert que després d'increïbles sofriments Noemí iniciava el camí de «retorn» a casa amb la intenció d'anar-se'n sola i de quedar-se sola. D'aquesta manera arrenca la filigrana que lliga en unitat i dóna sentit a tot el llibre de Rut: la fe de Noemí i la gran i amorosa fidelitat i sensibilitat de Rut.

4. PRESENCIA PARADOXAL DEL DÉU AMAGAT

En el llibre de Rut, Déu, llevat de 4,13: «Aleshores Booz va prendre Rut per muller. El Senyor va beneir aquesta unió fent que Rut tingués un fill» és el gran «absent» entre els «actants» o agents del relat.¹¹ L'autor adopta aquesta manera de narrar amb gran domini literari i temàtic, permetent de percebre com a través les accions de les figures posades en primer pla és el disseny del Déu amagat que es realitza. El narrador bíblic escull el principi de la «causalitat dual»:¹² en la causalitat exercida pels homes i feta explícita pel narrador es realitza la causalitat implícita de Déu en tant que amo de la història.

5. DIÀLEG FET ENCONTRE

El que en primer lloc ens narra l'autor del llibre de Rut no és el que pensen o senten els protagonistes de l'obra, sinó que ens informa fent-nos escoltar el que ells diuen. El diàleg és la forma literària preferida per l'autor.¹³ En lloc de

---

barien una situació millor quedant-se en la pròpia terra de Moab, que no «anant-se'n amb ella en una terra estrangera» (cf. D. R. G. BEATTIE, *Exegesis of the Book of Ruth*, Sheffield 1977, 115).

11. Cf. J. M. SASSON, «Divine Providence or Human Plan?», *Interpretation* 30 (1976) 415-419; Y. AMIT, «The Dual Causality Principle and Its Effects on Biblical Literature», *Vetus Testamentum* 37 (1987) 385-400.

12. Cf. D. F. RAUBER, «The Book of Ruth», en K. GROSS – J. ACKERMAN (eds.), *Literary Interpretations of Biblical Narratives*, Nashville 1974, 163-176; B. REBERA, «Yahweh or Boaz? Ruth 2,20», *Bible Today* 36 (1985) 317-327. En un primer moment l'obra fa la impressió de tractar-se d'un llibre simplement secular. Déu no sembla jugar un gran rol, malgrat ser la figura central del relat.

13. El pensador jueu Martin Buber, filòsof de la relació interpersonal, se sentia fascinat pel llibre de Rut en el qual veia com la relació vertical amb Déu no treu la validesa de les relacions horitzontals mitjançant les quals està lligat al seu món i camina vers el futur. Cf. F. RAURELL, «Filosofia relazionale e Bibbia in Martin Buber», *Laurentianum* 48 (2007) 349-375.

descriure els personatges els fa parlar. Amb aquest disseny indirecte emergeixen persones amb les seves idees i els seus sentiments.¹⁴ La cornisa geogràfica i cronològica dels primers versets del llibre de Rut dóna relleu als esdeveniments narrats,¹⁵ fortament enllaçats per un diàleg personal, quasi íntim en el qual s'expressen sentiments vigorosos, que comencen a configurar icàsticament les personalitats primer de Noemí i després, sobretot, de Rut.

A l'interior d'1,1-17 dotze vegades és emprat el verb hebreu *šub*, «tornar». Aquest verb és important a causa del moviment i de la tensió que, al llarg de les vegades en què apareix, comunica al relat en el canvi dels subjectes que el regeixen, especialment quan es refereix a Rut. De fet, al començament el subjecte del verb *šub*, «tornar», «retornar» és Noemí: «Aleshores Noemí s'aixecà amb les seves nores per tornar-se'n (*šub*) dels camps de Moab» (1,6b). Una dona, no un home, ocupa el centre de l'escena, i a través d'aquesta dona entra en escena la gran figura de Rut, la protagonista visible de l'obra, de la qual Déu és el protagonista invisible, amagat. A partir d'1,6 l'estil del relat hebreu confirma aquest aspecte, i des d'aquest moment fa veure que el subjecte principal del c. 1 és Rut.¹⁶ Noemí i Rut «feren el viatge juntes» i juntes arribaren a Betlem (1,19: «I se n'anaren cap a Betlem»). De sobte, el verb *šub* és utilitzat en singular dient que «Rut, la Moabita, *retornà* dels camps de Moab» (1,22). Probablement, amb aquesta referència inesperada amb l'ús del verb *šub* l'autor vulgui indicar el «retorn», la *tešubah* d'una pagana moabita. El «retorn» podria ser una referència a Rut, que, en tant que moabita era descendent de Lot, nebot d'Abraham (Gn 11,27: «Tèrah va ser el pare d'Abraham, Nahar i Aran. Aran tingué un fill que es va dir Lot»).¹⁷ Per mitjà d'aquest canvi de subjecte el narrador atreu l'atenció d'una manera especial sobre Rut i insinua que, en la resta de la narració, Rut serà el subjecte principal, precisament perquè és ella la que teològicament ha «tornat». Noemí guiarà la cadena dels

14. Cf. J. SCHILDENBERGER, «Das Buch Ruth als literarisches Kunstwerk und als religiöse Botschaft», *Biblische Kritik* 18 (1963) 102-108.

15. Cf. E. F. CAMPBELL, «The Hebrew Short Story: Its Form and Provenance», en H. N. BREM – R. D. HEIM (eds.), *A Light Unto My Path: Old Testament Studies in Honor of Jacob Myers*, Philadelphia 1974, 83-101.

16. És el que indica la primera aparició de *šub*, clau de la temàica en 1, 6.7.10.11.12.15 (en el v. 15 dues vegades). Cf. P. TRIBEL, «Two Women in Man's World: A Reading of the Book of Ruth», *Soundings* 59 (1976) 252-279; *God and the Rhetoric of Sexuality. Overtures to Biblical Theology*, Philadelphia 1978, 166-199. En el text hi ha una gran insistència en l'ús del verb *šub*, «tornar» ja sigui per a indicar la meta del camí, ja sigui per a evidenciar el lloc de partença, Moab.

17. Cf. L. RABINOWITZ, «Ruth», *The Midrash Rabbah*, 32; H. FISCH, «Ruth and the Structure of Covenant History», *Vetus Testamentum* 32 (1982) 425-432. Veu el «retorn» de Rut com l'ingrés d'una «pagana» en el poble de l'aliança.

esdeveniments i romandrà pràcticament sempre en escena, però en l'escenari apareix, i cada vegada més, la persona de Rut.

Noemí expressa amb profunda sensibilitat humana el desig d'un futur d'amor en família i de seguretat social per a les seves nores Rut i Orpà:

Aneu, torneu cada una a casa de la mare! Que el Senyor sigui tan bo amb vosaltres com vosaltres ho heu estat amb els marits difunts i amb mi mateixa! Que el Senyor us concedeixi la felicitat i repòs a casa d'un nou marit! (1,8-9)

El terme «repòs» (*menuhah*) té com a sinònim principal «terra promesa», el lloc de «repòs» dels israelites peregrins: «Perquè encara no heu entrat al lloc de repòs, a l'heretat que us dona el Senyor, el vostre Déu» (Dt 12,9). «Per això, indignat vaig jurar: no entraran al meu lloc de repòs» (Sl 95,11). Fonamentalment *menuhah* connota estabilitat, recolzament sòlid, seguretat, absència de por. La *menuhah*, el repòs només el pot donar Déu, precisament per això Noemí l'espera de Déu per a les estimades nores, especialment a Rut.¹⁸

La història del llibre de Rut és, doncs, la història d'un retorn il·luminat pel diàleg entre Rut i Noemí. El vocabulari reflecteix aquesta temàtica per mitjà dels verbs «anar» (*halak*) i «retornar» (*šub*). El «retorn» esdevé una bella i profunda pàgina de teologia, on la personalitat de les figures femenines de Noemí i de Rut són poderosament i poèticament dissenyades a través del diàleg. Rut no vol separar-se de Noemí quan aquesta proposa a les seves nores de «retornar» i romandre a Moab: «Aneu, torneu cada una a casa de la mare! Que el Senyor sigui tan bo amb vosaltres com ho heu estat amb els marits difunts i amb mi mateixa!» (1,8).¹⁹ Els primers divuit versets del capítol primer estan consagrats a aquest diàleg, especialment entre Noemí i Rut.

Segons el que Noemí diu a les seves nores, Déu és la causa del buit dolorós que s'ha creat amb la mort del marit, Elimèlec i dels fills Mahlon i Quilion: «No, filles meves! El meu destí és més amarg que el vostre: la mà del Senyor s'ha girat contra mi» (1,13b). Amb aquesta confiança dolorosa Noemí toca el tema de la solitud: és viuda, desproveïda de la protecció del marit; està privada dels fills i empobrida per la manca dels millors afectes. Endemés, ja no és jove, privada de pàtria, estrangera en un país que mai no ha estat seu. Noemí toca el punt més crucial. Les seves tragèdies (fam, exili, viduïtat, pèr-

18. Cf. J. M. SASSON, «Divine Providence or Human Plan?», p. 417. La viduïtat, l'estirilitat, la fam són causa d'exili en els esquemes narratius patriarcal.

19. Cf. R. L. HUBBARD, JR., *The Book of Ruth*, Grand Rapids 1988: «Somewhere along the road, Naomi finally broke the story's impersonal silence» (p. 101).

dua dels fills) podrien ser només l'inici de futures desventures. Amb gran sentit maternal Noemí invita les nores a reflexionar: «Aneu, torneu-vos-en, filles meves! Sóc massa gran per a casar-me. I ni que pensés que encara puc tenir fills, em casés aquesta mateixa nit i n'arribés a tenir, esperaríeu fins que fossin grans?» (1,12-13a). El diàleg, per tant, acaba en una lamentació: «No, filles meves! El meu destí és més amarg que el vostre: la mà del Senyor s'ha girat contra mi» (1,13b). Aquesta manera dramàtica de confiar-se a Déu i als altres, molt present en els salms dels pobres o en els salms de lamentació, no solament és tolerada per Déu, sinó que pot ser la distància adequada de qui es pren seriosament Déu. No és poca la fe que expressa Noemí, però expressa ensems la llibertat d'una fe que accepta la iniciativa de Déu, que es pren seriosament Déu com el prenien Abraham, Jeremies i Job. Noemí «retorna» a casa més físicament que espiritualment, perquè espiritualment s'allunya de Moab on ha deixat el marit i els fills enterrats i on ha trobat dues nores que estima com a dues filles.

Com hem vist, el text insisteix sobre el verb «tornar» (*šub*), tant per a indicar l'objectiu de la marxa com per subratllar d'on havien sortit: Moab, contraposada a Betlem. Noemí i Rut «tornen» de les estepes de Moab, de la fertilitat del seu sòl, d'experiències de joia i de sofriment viscudes en el si d'una família ben avinguda, malgrat orígens diferents. Noemí «torna» a les seves arrels per recuperar la pròpia identitat. Per a Rut, la moabita el «retorn» representa fer un salt espiritual que li canvia la vida: «torna» per inserir-se en el poble de l'aliança. Rut esdevé una mena de «filla» terço-gènita de Noemí: «Noemí va dir a la seva nora: Sí, filla meva, val més que continuïs sortint amb les serventes de Booz, que així evitaràs que et maltractin en un altre camp» (2,22). Orpà, en canvi, «torna» al seu poble de Moab i «als seus déus»: «Noemí va dir a Rut: "Mira, la teva cunyada ha *tornat* al seu poble i als seus déus"» (1,15).

Noemí «torna» a Betlem d'on havia marxat, hi «torna» sola amb Rut: dues pobres viudes sense fills. Llur camí no sembla tenir cap altra meta que no sigui la mort. Noemí se n'havia anat de Betlem amb Elimèlec, el seu home, creient de poder viure una vida més fàcil, lluny de les caresties de Betlem. Se n'havia anat de Judà amb el marit i els fills i amb molta esperança, però havia trobat la fam, el buit, la solitud i la mort. A partir d'aquest moment, Noemí i Rut esdevenen paradigmes dels autèntics creients: inquiets, cercadors incansables d'aquell Déu, el qual està sempre més enllà del que pot ser conegut o atès.²⁰ La conducta humana, «els passos» no poden eludir el control del

20. Per a aquestes dones, el Senyor és el factor absolutament imprevisible. Aquesta visió es pot trobar en els salms de lamentació, en les «confessions» de Jeremies, en els interrogants del

Senyor. Malgrat els projectes, les preocupacions i l'atenció prestada al curs de les accions, sempre hi ha quelcom imprevisible: el rol de Déu. Només ell sap com procediran les coses, els esdeveniments: únicament ell té l'última paraula. El misteri és l'activitat incomprendible del Senyor, tal com ha estat subratllat pel Cohèlet²¹ en la seva aguda lliçó sobre l'obra de Déu:

Estigues atent a l'obra de Déu: qui pot adreçar el que ell ha torçat? (Coh 7,13)

I després de contemplar tota l'obra de Déu veig que l'home no pot comprendre el que passa sota el sol; per més que s'hi esforci no se'n surt. I encara que el savi pretengui d'entendre-ho, en realitat no ho pot descobrir (Coh 8,17).

Així com ignores quin és el camí de l'àlea de vida i com es formen els ossos a les entranyes de la dona embarassada, també ignores com actua Déu, ell que fa una cosa i l'altra (Coh 11,5).

La vida d'aquestes dues dones, Noemí i Rut, és vista com un caminar constant. Semblantment és el viure de la fe: un incessant caminar per les vies de la vida. El creient no pot aturar-se en les seves veres o presumptes conquestes de Déu. Déu és sempre l'Inimaginable i l'Inexpressable,²² segons aquest original pensador de la teologia apofàtica com és el Cohèlet. En aquest camí d'etern «retorn», camí físic i espiritual, Noemí i Rut, anaren juntes: «I se n'anaren plegades fins que van fer cap a Betlem» (Rt 1,19). El diàleg s'havia convertit en encontre.

Entre les dues dones s'havia creat una tal comunió d'ideals, de fe i d'esperança que explica que facin juntes el camí de partença.

Ni Noemí ni Rut, ni potser el mateix narrador de llur «peregrinació», no coneixen l'implícit d'aquell «caminar», d'anada per a Rut, de tornada per a Noemí, i d'aquell inserir-se plenament de Rut a Betlem de Judà. En el projecte de Déu la «via» portava més enllà de Betlem. Rut, inconscientment, duu a terme un projecte de Déu. Aquest projecte es realitza a través de la profunda humanitat de sentiments i comportaments nobles i generosos sense cap manifestació especial de fe. L'adreçar-se de Rut al Déu d'Israel no neix d'un

jueu creient: «El Senyor dirigeix els passos de l'home; perquè l'home com podria saber on va?» (Pr 20,24).

21. Cf. E. GHINI, *Una straniera antenata di Gesù*, Torino 1982, 20-30. La situació d'extrema dificultat es manifesta en la comprensió de Noemí per la seva no Rut i la seva compartició de sentiments i la seva implicació en la seva situació actual i en el seu futur. Es manifesta la humanitat de Noemí.
22. Cf. F. RAURELL, «Cohèlet, una visió diferent i provocadora de Déu», en «*I Déu digué...*». *La Paraula feta història*, Barcelona 1995, 371-399.

moviment de fe en ell, sinó que és la conseqüència del respecte i de la sollicitud filial envers la sogra. Són els nobles sentiments humans que vehiculen la fe i l'esperança. L'acció de Déu també passa a través dels fets secrets del cor, les opcions senzilles, els afectes purs i desinteressats fins a la donació total d'un mateix. Al camí que Rut inicia amb aquest cor obert i generós Déu obre un horitzó velat en la boira del clarobscur de la fe, però secundat per l'elecció volguda i portada a terme amb el seu amor irrevocable per Noemí.

6. UNA ELECCIÓ PER AL FUTUR

En la vivència de fe, Noemí sap de poder comptar, pel que es refereix a ella, en una, encara no identificable, «visita» de Déu.²³ La decisió manifesta l'elecció d'una direcció, que per a Rut implica també una conversió.

Rut opta per compartir el camí de Noemí, assumint-ne els valors ideals i també les foscors que es presentin. El motiu que indueix Rut a fer seus uns ideals que no percep amb claredat i a fer propi el camí d'una dona vella, sola, estrangera i viuda és l'amor i la fidelitat, el *hesed*. Rut havia de decidir-se entre la seva i estimada Moab i la desconeguda i incerta Judà. La seva elecció era entre la seva família moabita, adoradora del déu Camos, i la parentela de Noemí. Rut respon amb paraules que constitueixen un majestuós i bell càntic a l'amor fidel:

Però Rut respongué:

No insisteixis que et deixi, que em separi de tu i me'n torni! On vagis tu, vull venir-hi jo; on visquis tu, vull viure-hi jo.

El teu poble serà el meu poble, el teu Déu serà el meu Déu. On moris tu, allí moriré jo i allí seré enterrada (1,16-17a).²⁴

Noemí ha de desistir del seu intent de convèncer Rut d'abandonar-la. Rut escull de compartir el camí de Noemí. És l'encontre en l'amor entre dues dones de forta humanitat. El text a penes ho esmenta, amb poques paraules,

23. En 1,6 («Quan Noemí va saber que el Senyor havia *visitat* el seu poble amb una bona collita de blat») els rabins hi solen llegir un text que explica la «conversió» de Rut al Déu d'Israel. Cf. D. R. G. BEATTIE, *Jewish Exegesis in the Book of Ruth*, 104-120.

24. Cf. R. L. HUBBARD, Jr., *The Book of Ruth*: «With the ring of poetry the now familiar words, soar on the wings of rythm. They still tower as a majestic monument of faithfulness above the biblical land» (p. 117); P. HUMBERT, «Art et leçon de l'histoire de Ruth», *Revue de Théologie et Philosophie* 26 (1938) 262.

però resta com la imatge viva d'un amor fort i fidel. És un amor ple com el de David i Jonatan. L'amor de Rut per Noemí és un amor que s'ha d'explicar i cantar, un amor que mai no podrà ser oblidat. Moguda per aquest amor Rut renuncia a la seva família, al seu déu i a la seva pàtria. Se'n va per uns camins sense retorn. El binomi «Déu»-«poble» és característic dels textos bíblics relatius a l'aliança i s'expressa segons la clàssica fórmula: «Jo seré el seu Déu i ells seran el meu poble».²⁵ L'aliança afegeix a l'elecció una garantia: Rut, pagana moabita, no pot invocar Jahvè perquè es faci garant, davant Noemí, del seu compromís. És, com hem vist, l'expressió usada per Rut: «El teu poble serà el meu poble i el teu Déu serà el meu Déu» (1,6a). Aquestes paraules impliquen l'element sobreentès de l'aliança bíblica tal com es formula en Dt 7,7-8:

El Senyor s'ha enamorat de vosaltres i us ha escollit d'entre tots els pobles, no perquè fóssiu un poble més nombrós que els altres, quan de fet sou el més petit de tots, sinó perquè us estima i es manté fidel al jurament que havia fet als vostres pares...

L'elecció és segellada per l'aliança.

En Rut l'amor resta a nivell humà. L'amor de Rut deriva certament de l'amor, no immediatament de l'amor per Déu, sinó de l'amor per una dona sola i pobra. Tanmateix, l'amor autèntic no s'esgota entre límits merament humans. D'aquests en pren els millors components, però els enriqueix amb valors delicadament religiosos i teològics. De fet, l'amor procedeix de Déu «perquè Déu és amor» (1Jn 4,7.8).²⁶ Aquest amor autèntic en Rut es converteix en font de llum i de coratge: escull definitivament Noemí i tot el que el futur reserva a aquesta dona, la seva sogra, vivint de l'amor aquella dimensió essencial en virtut de la qual la persona que estima es realitza plenament en la persona estimada.

L'amor fins a la mort i més enllà de la mort són valors que Rut personifica en escollir Noemí i en la seva decisió de compartir-ne el destí:

On moris tu, allí moriré jo i allí seré enterrada. Solament la mort ens podrà separar (1,17).²⁷

25. En el fons, és la forma de compromís que llegim en Js 24,15: «Escolliu avui quins déus voleu adorar». D. J. McCARTHY, *Treaty and Covenant*, Roma 1978.

26. Cf. A. WENIN, *Le livre de Ruth. Une approche narrative*, Paris 1998: «Chose qu'il ne fait pour aucun autre personnage, l'auteur donne au lecteur de percevoir les choses avec les yeux de Noémie à des instants cruciaux de son évolution.» (p. 145)

27. Rut, per fidelitat i amor a Noemí, renuncia a ser enterrada amb la seva família. Escull la sepultura en el lloc de la mort de Noemí. Cf. E. MEYERS, «Secondary Burials in Palestine», *Biblical Archeologist* 33 (1970) 2-29.

La fidelitat més enllà de la mort és un valor que també podria al·ludir a la malaltia, a la pèrdua de la propietat, a una collita minsa, a un matrimoni sense fills.²⁸ Fidelitat i amor projectats sobre la definitivitat de la mort, expressen el grau màxim de durada de l'amor i el seu vèrtex més intens. És una fidelitat inconcussa, sense solucions de continuïtat o espais d'hesitació.

7. RUT O L'AMOR CREADOR

El nostre llibre presenta un exemple concret de la plena inserció d'una pagana en la religió del vertader Déu d'Israel i en la història d'aquest poble. El llibre no deixa de recordar repetidament que Rut era una moabita (1,4.22; 2,6.21; 4,5.10) perquè el lector s'adoni del pas que ha donat. Segons ja hem vist, aquesta admirable «conversió-retorn» (*šub*), és formulada, quasi com una professió de fe, per Rut mateixa, responent a la sogra Noemí que l'empenya perquè se'n tornés a Moab, a casa dels seus parents: «No insisteixis que et deixi, que em separi de tu i me'n torni. On vagis tu, vull venir-hi jo; on visquis tu, vull viure-hi jo» (1,16).

Amb l'anada de Rut a «espigolar» el relat bíblic introdueix un nou aspecte de l'afer, que el text mostrarà ric de perspectives i d'esdeveniments propicis i imprevistos:

Rut se'n va anar al camp a espigolar darrere els segadors. Per atzar anà a parar en un tros de terra, que era de Booz, de la família d'Elimèlec (2,3).²⁹

Aquestes perspectives i aquests esdeveniments es juguen amb els mateixos elements teològics que han guiat fins aquí la història de Rut: l'amor que és creador de situacions existencials diferents, noves i sempre millors: és la fe en un Déu, la providència del qual ultrapassa en molt els desitjos i les esperances

28. Cf. M. LEHMANN, «Biblical Oaths», *Zeitschrift für Alttestamentliche Wissenschaft* 81 (1969) 74-92. Ser mare és la més gran felicitat: «Quan Raquel va veure que no podia donar fills a Jacob, s'engelosí de la seva germana i digué a Jacob: "Dóna'm fills o jo em moro". Jacob es va enfadar amb Raquel i li digué: "Jo no em puc posar en lloc de Déu. És Ell qui et priva de tenir fills"» (Gn 30,1-2).

29. El segon gran moment narratiu del llibre de Rut 2,1-23 manifesta el primer graó vers la solució concreta de la solitud de Rut, dona estrangera, viuda i sense fills. Aquest graó és el seu encontre amb Booz. Cf. D. SCAIOLA, *Rut. Nuova versione, introduzione e commento*, Milano 2009, 217-220.

d'aquells que confien en ell, per bé que Déu en el llibre de Rut sigui el gran absent entre els «actuant» del relat.³⁰

L'amor de Rut per Noemí, descrivint-nos la seva irrevocable elecció de fer pròpies les condicions de vida d'una pobra viuda que fins i tot ha perdut els fills (1,16-17), és l'elecció en una solidaritat total. Rut és l'exponent més genuí de com res no ens pot allunyar d'aquesta unitat de vida quan verament s'estima:

Rut, la moabita, digué a Noemí: «Deixa'm anar al camp d'algú que em miri amb bons ulls, i espigolaré allò que no recullin els segadors» (2,2)

Booz va preguntar al majoral: «De qui és aquesta noia?» El majoral respongué: «És una noia moabita, la que vingué amb Noemí dels camps de Moab» (2, 5-6).

Aleshores Rut es va prosternar fins a tocar a terra amb el cap i digué a Booz: «Per què em mires amb bons ulls i t'interesses per mi que sóc estrangera?» Booz li va respondre: «M'han contat tot el que has fet amb la teva sogra després de la mort del teu marit: has deixat els teus pares i la terra on vas néixer i has vingut a viure enmig d'un poble que abans no coneixies. Que el Senyor, Déu d'Israel, et recompensi amb escreix tot el bé que has fet» (2, 10-12).

Booz traça una bella i difícilment superable biografia de Rut. L'actuar plegats en parella ho llegim igualment en 2, 14-16; 2, 18-23. En totes aquestes escenes l'autor reprèn el motiu del *hesed*, de l'amor fidel de Rut per Noemí. L'escena en la qual això s'expressa és modesta en si mateixa; tanmateix, les realitats insinuades tenen gruix teològic i humà.

L'estructura de 2, 2-17 introdueix un contrast remarcable entre la posició socialment desfogada i la pobresa i vulnerabilitat de Rut i Noemí. El lloc de l'encontre entre Booz i Rut és un camp prop de Betlem. L'ambient és idíl·lic: l'olor fresca de gra, els cants alegres dels segadors, l'orgull de l'amor en el seu camp. Potser aquesta cornisa és la clau amb què l'autor esguarda els esdeveniments com a part dels «bells dies antics».³¹

30. L'autor del llibre de Rut amaga l'actuar de Déu en el curs de la història perquè considera que l'actuació de Déu és amagada per naturalesa. Es podria dir que la història del llibre de Rut és la història del Déu amagat. Cf. J. P. SONNET – M. MAJA, «Le Dieu caché du livre de Rut», *Nouvelle Revue Théologique* 133 (2011) 177-199.

31. Cf. G. GERLEMAN, *Ruth, Das Hohelied*, Neukirchen 1981, 25, on contrasta aquesta escena virgílica amb l'opressió dels pagerols que reflecteix el missatge de Miquees. Una vegada arribada al camp, Rut demanà al servent encarregat de vigilar els segadors, que la deixessin espigolar darrere els segadors (2,7a). Cf. L. TURKOWSK, «Peasant Agriculture in the Judean Hills», *Exploration Quarterly* 1010 (1969) 21-33; 101-112.

Rut s'adreça a Noemí amb una mena de pregunta-peticció: «Deixa'm anar al camp d'algué que em miri amb bons ulls i espigolaré allò que no recullin els segadors» (2,2). Rut ha de vèncer la resistència de Noemí per obtenir una autorització, per la qual, i amb raó, és relucant, i al mateix temps amb delicada insistència ha de fer pressió per obtenir-la. En la mateixa petició Rut manifesta l'esperança de poder-se trobar amb una persona amiga.

Tot s'esdevé segons la lògica de l'amor creador. Quan dues persones estan unides per un autèntic amor, cadascuna acull l'altra en si mateixa: «Ell, per això també jo» com diria Martin Buber.³² El que succeeix a la persona estimada entra a formar part de la persona que estima; i això tant més directament i incontestablement quan més gran és la puresa amb què l'amor neix de la seriositat de la persona i de la veritat del cor. És aquesta seriositat de l'amor que condueix Rut a fer pròpia en la seva totalitat la sort de Noemí. L'amor, de fet, és totalitzant: acull la persona en la completesa de la seva realitat.

Moguda per l'amor per Noemí, Rut va a espigolar: «M'ha demanat per espigolar entre les garbes darrere els segadors. D'ençà que ha arribat, aquest matí, que no ha parat ni un moment» (2,7). I mentre compleix aquest gest humà de pobresa, però, sobretot de sol·licitud per una pobra viuda, la proviència divina obre a Rut imprevistos horitzons.

8. L'AMOR «HESED» COM LLEIALTAT CORATJOSA DE RUT

El missatge de Rut es transmet a través de moltes trajectòries constituïdes per esdeveniments, narracions, diàlegs, persones i també per alguns detalls: entre aquests, la manera amb la qual és descrita Rut, la gran icona del *hesed*, la lleialtat feta amor sol·lícit, coratjós i obert al futur.

Portada per aquest amor fidel, Rut fa una elecció de futur diferentment de la seva cunyada Orpà que ha fet una elecció de present, acceptant el consell de Noemí, de tornar enrere i de restar entre els seus a Moab (1,11-13). Tal com precisen les mateixes paraules de Noemí, Orpà torna al seu «país», al seu

32. Cf. M. BUBER, *Begegnung. Autobiographische Fragmente*, 7-9. Buber considera específic de la religiositat jueva la constant i tenaç recerca d'un estret lligam entre ètica i religiositat: la vera religiositat és acció, compromís i contemplació (Cf. F. RAURELL, «Filosofia relazionale e Bibbia in Martin Buber», p. 359). En el relat del llibre de Rut és fort el lligam entre ètica i religiositat. En aquesta obra és recognoscible, més enllà del canvi de rols i de les relacions entre les persones, també una mena de canvi de la realitat de les persones en la seva relació mútua. Rut deixa de ser moabita i estrangera (2, 10) i entra a formar part del poble de Noemí (1,16; 2,11-12).

poble (1,15) a la recerca d'un marit (1,8). És tota humana, tota lligada al temps i al món present, amb perspectives que no van més enllà dels horitzons més propers i que satisfan immediatament. Aquesta és l'opció d'Orpà, aquesta retornà a Moab; marxà dissociant-se de la comunió de vida amb Rut i Noemí i refusant compartir una elecció existencial basada sobre la certesa d'una nova «visita» de Déu.³³

Com a contrast, la decisió de Rut és una elecció irrevocable de futur. Ho palesen les nobles paraules adreçades a Noemí (1,16a-b: «No insisteixis que et deixi, que em separi de tu i me'n torni»). Fa referència a tot el que Noemí havia dit a Rut i a Orpà (1,8.11.12.15), especialment la invitació a tornar-se'n. Però Rut manifesta amb dolorosa cruessa el refús: «No insisteixis que et deixi» (1,16a). És un moment dramàtic d'una fidelitat feta refús per no abandonar Noemí. «Abandonar» és el verb fort que indica trencar l'acompanyament fidel. La força semàntica del verb *'azab* («abandonar») la il·lustra dramàticament el Sl 22,2: «Déu meu, Déu meu per què m'has abandonat?», on l'orant israelita recorda a Déu que s'ha lligat amb ell per mitjà de l'aliança. En el text de Rut, «abandonar» significa la interrupció de la comunió de vida i al mateix temps la decisió de col·locar el propi futur en una altra ribera, en definitiva: la ruptura del lligam expressat per l'aliança com a senyal d'amor.

El que Rut ha escollit per a si en relació a Noemí és lligar-se a ella amb una aliança en el signe de la més absoluta gratuïtat. Rut emmarca les seves paraules en un jurament: «El Senyor em faci caure al damunt tota mena de mals» (1, 17 b). És una manera d'expressar la irrevocabilitat de la seva elecció de fidelitat a Noemí.³⁴

La jove Rut és descrita com a «forastera». L'hebreu disposa de dos termes per a indicar el «foraster»: *ger* per a indicar el que pertany a un altre poble, però que fixa la seva residència definitiva entre els jueus i, per això, és considerat com a «indígena». Tanmateix, s'autoqualifica amb el terme *nokeri*, «estrangera»: «Rut es va prosternar fins a tocar a terra amb el front i digué a Booz: Per què em mires amb bons ulls i t'interesses per mi que sóc estrangera?» (2,10). El fet de ser qualificada així constitueix un altre aspecte de la pobresa i mendicitat de Rut.

33. Cf. n.6. El verb «visitar» (*pqd*) és la intervenció favorable de Déu a favor de Rut i Noemí. Cf. V. P. HAMILTON, «PQD», en P. HARRIS – G. ARCHER – B. WALTKE (eds.), *Theological Wordbook of the Old Testament*, II, Chicago 1980, 731-732. *PQD* esdevé un verb central en el llibre de Rut.

34. Cf. M. LEHMANN, «Biblical Oath», 76s.

9. ESTRANGERA, POBRA, VIUDA I SENSE FILLS

La Bíblia hebrea indica els pobres amb diferents termes. D'entre ells, el substantiu més freqüent és *anaw*, el terme que recull millor l'espiritualitat dels pobres a l'AT.³⁵ En la versió grega dels LXX el terme més proper a *anaw* és *ptokhos*. Amb aquest terme és designat pròpiament el mendicant, el qual, privat de tota seguretat, viu en total dependència dels altres. Aquest és el grup social al qual pertany Rut.

Rut és viuda.³⁶ No solament ha deixat a Moab qualsevol hipotètica possessió. Encara que el marit, en morir, li hagués deixat béns mobles, Rut no hauria pogut fruir-ne a Palestina, perquè, segons la legislació mosaica, la viuda no heretava absolutament res:

Si un home mor sense deixar cap fill, passeu l'heretat a la seva filla. Si no té cap filla, doneu-la als germans. Si no té germans, doneu-la als germans del seu pare. En cas que el seu pare no tingui germans, passeu l'heretat al parent més pròxim (Nm 27,8-11).

Rut arriba, doncs, a Judà sense tenir absolutament res. Aquesta situació l'exposava a la injustícia i als abusos dels quals sempre i arreu són víctimes els pobres, especialment les dones. Els profetes han consagrat la denúncia amb la trilogia: foraster, orfe, viuda:

Hi ha qui no honra el pare i la mare, qui maltracta els forasters, qui oprimeix els orfes i les viudes (Ez 22,7).

Rut es presenta com a forastera, orfe i viuda compendiant en si tots els components de la feblesa, de la dona pobra fins al punt d'haver d'espigolar i, en definitiva, de mendicar.

35. Cf. F. RAURELL, «La spiritualità degli *anawim*», *Laurentianum* 47 (2006) 22-54

36. La viduïtat és vista com un estat de feblesa, i, en alguns ambients dels rabinisme, de sospita. Cf. G. HONORÉ, *La femme et le mystère de l'Aliance*, Paris 1985, 24-36.

10. LA FORÇA DE LA FE

El parent d'Elimèlec, Booz, ofereix a Rut una lectura del que li ha passat en el signe de la fe. Els rabins han vist en la jove moabita Rut l'exponent genuí d'una fe pura.³⁷ De fet, en Rut es troba un dels paradigmes més bells i sòlids de la fe radical i pura.³⁸ Tot es juga amb els mateixos elements teològics que fins aquí han guiat la història de Rut: l'amor fidel i sol·lícit que és creador de situacions assistencials diferents, noves i sempre millors. La fe en un Déu la providència del qual ultrapassa en molt els desitjos i les esperances dels qui confien en ell. Amor i fe constitueixen una filigrana que impregna tot el llibre de Rut, que s'insereix en el filó de la més autèntica espiritualitat bíblica vetero i neotestamentària.

11. EL «HESED» D'UNA DONA QUE ESTIMA

Rut pregunta a Booz: «Per què em mires amb bons ulls i t'interesses per mi que sóc estrangera?» La resposta de Booz: «M'han contat tot el que has fet amb la teva sogra després de la mort del teu marit; has deixat els teus pares i la terra on vas néixer i has vingut a viure enmig d'un poble que abans no coneixies» (2,10-11). Sota les ales del Déu de l'aliança la moabita troba refugi.³⁹

Segons ja hem vist, el text de Rut qualifica en diferents ocasions la jove Rut de «moabita» (1,22; 2,2.6.21; 4,5.10). És evident que aquesta insistència té una intenció i una intencionalitat. Ho corrobora el fet que sovint els textos bíblics testimonien una contraposició dels moabites i Israel,⁴⁰ començant pel ja citat text de Dt 23,4: «Els amonites i els israelites no seran admesos a la comunitat del Senyor». I l'ostracisme a què són bandejats els moabites és total: «Mentre visquis, no afavoreixis mai el benestar i la prosperitat d'aquests pobles» (amonites i moabites) (Dt 23,7). Malgrat aquestes barreres, és alta-

37. Això ho reconeix el rabí Salmon: «Tu ets una dona de fe» (D. R. G. BEATTIE, *Jewish Exegesis of the Book of Ruth*, II, p.37)

38. Per bé que molt aproximatiu vegeu D. TRIBLE, «The Radical Faith of Ruth», en R. J. OGDEN (ed.), *To Be a Person of Integrity*, Valley Forge 1975, 38-54.

39. Cf. D. ATKINSON, *The Wings of Refuge: The Message of Ruth*, Downers Gove 1983, 122-127.

40. El ja esmentat mite etiològic de Gn 19, 30-38 ha infamat amb un segell de foc l'enemistat entre els moabites i Israel, atribuint el seu origen a una relació incestuosa d'una filla amb el pare Lot. De fet, segons l'etimologia hebrea, Moab equival a «procedent del pare». Cf. H. FISCH, «Ruth and the Structure of Covenant History», *Vetus Testamentum* 32 (1982) 425-437.

ment significatiu que Rut entri a formar part no solament de la comunitat de l'aliança, és a dir d'Israel, sinó fins i tot de la genealogia de David (4,13-22). En Rut, doncs, es trenca la clausura endogàmica que marcà Israel, principalment d'Esdras i Nehemies.

Animada per la força il·luminant del *hesed*, Rut escull Noemí en la seva totalitat personal i social: «On vagis tu, vull venir-hi jo; on visquis tu, vull viure-hi jo. El teu poble serà el meu poble, el teu Déu serà el meu Déu» (1,16). El que s'esdevé a la persona estimada entra a formar part de la persona que estima. El lligam que uneix les dues dones s'enriqueix al llarg de la narració. D'ara endavant, de fet, Noemí s'adreça a Rut qualificant-la sempre de «filla meva». Després que Rut ha escollit irrevocablement de viure i morir amb Noemí, les seves vides s'han unit i, per això, la qualificació de «filla meva» apareix en les articulacions fondants del relat: l'anada de Rut a espigolar (2,2), que possibilita l'encontre amb Booz, porta al seu cim l'afer de Rut.⁴¹ El retorn d'espigolar i la invitació de Noemí perquè Rut resti en l'àmbit de l'atenció i de les atencions de Booz: «Sí, filla meva, val més que continuïs sortint amb les serventes de Booz» (2,22-23). La recerca de Noemí per trobar una situació socio-familiar que la pogués fer feliç. L'abundància de l'espigolatura (2,17), que posa fi a la pobresa de les dues dones i que és simptomàtica d'una situació ara ja a punt de ser transformada en millor. La garantia de Noemí que per a Rut havia ja començat un futur feliç. En la referència a aquesta progressiva millora de la situació de Rut oberta a nous horitzons, accentuat per la repetició tindrà «filla meva», adquireix veritat de significat el fet que, al final del relat, el fill de Rut sigui aclamat com fill de Noemí:

Aleshores Booz va prendre Rut per muller. El Senyor va beneir aquesta unió fent que Rut tingués un fill... Les veïnes deien: Noemí ha tingut un fill (4,13-17).

L'amor enriqueix la vida amb innumbrables fills: Rut deixa de ser «moabita» i estrangera (2, 10) i entra a formar part del poble de Noemí i de Déu (1,16; 2,11-12). La viuda de Mahlon (4,10: «Rut, la moabita, abans esposa de Mahlon») esdevé la dona de Booz. Rut, la nora de Noemí, esdevé la «seva filla».⁴² Aquestes transfiguracions de les realitats de les persones són expressades

41. Cf. A. BRENNER, «Naomi and Ruth», 88; R. GORDIS, «Love, Marriage and Business in the Book of Ruth», *A Light Unto My Path: Old Testament Studies in Honor of Jacob Myers*, Philadelphia 1974, 241-264, aquí p. 253; W. MCKANE, «Ruth and Booz», *Transactions of the Glasgow University Oriental Society* 19 (1961-1962) 29-40.

42. Cf. J. B. CURTIS, «Second Thoughts on the Purpose of the Book of Ruth», *Proceedings of Eastern Great Lakes and Midwest Biblical Society* 16 (1996) 141-149.

visiblement a l'acabament del relat quan Noemí pren el nadó de Rut i se'l posa a la falda: «Noemí prenia el nadó, se'l posava a la falda i li feia de mainadera» (4,16).⁴³ Déu és present en totes les escenes del relat, però sempre a l'ombra.

En la penúltima escena del llibre de Rut (4,15c-17b) són presentats tots els personatges: Rut, Noemí, Booz, el nen, les veïnes i fins i tot s'esmenta David. Aquesta escena està animada per les dones (4,17: «Les veïnes deien: "Noemí ha tingut un fill!" I foren elles qui l'anomenaren Obed. Obed va ser el pare de Jessè, i Jessè el pare de David»), les paraules de les quals marquen amb significació els aspectes teològics de la figura de Rut.

En la part precedent del llibre l'atenció s'havia centrat sobre l'amor fidel i coratjós de Rut per Noemí. Ara la personalitat humana i religiosa de la moabita Rut és bellament proclamada per les dones veïnes que la descriuen com la «nora que estima»:

El nen et serà conhort i protecció en la vellesa, perquè l'ha infantat la teva nora que tant t'estima, ella que per a tu val més que set fills (4, 15).

L'amor és victoriós sobre totes les coses.⁴⁴ És la proclamació de les senzilles dones de Betlem. Describint Rut com la «dona que estima» sintetitzen la vida de Rut: l'amor és la filigrana que segella en harmoniosa unitat tots els esdeveniments de la vida de Rut. Les veïnes de Betlem troben la manera més apropiada per celebrar la figura de Rut dient que aquesta nora, estrangera moabita, valia més per a la sogra Noemí que «set fills» (4,15c). L'única vegada que s'utilitza el verb «estimar» en el llibre de Rut es refereix a la nora moabita, «la dona que estima».

12. CONCLUSIÓ

El llibre de Rut és un autèntic joiell de la literatura bíblica. No és estrany, doncs, el continu i renovat retorn a aquest petit llibre, no solament pel seu encís estètic i literari, sinó, sobretot, al missatge multiforme i profund que transmet al costat de la seva incomparable bellesa. El gènere literari d'aquest llibre és el de la «història breu», una forma de narració que es basa en un

43. Cf. P. TRIBLE, «A Human Comedy: The Book of Ruth», *Literary Interpretations of Biblical Narratives*, vol. II, Nashville 1982, 161-190.

44. Ho expressa amb breu i eficaç bellesa Virgili: «Omnia vincit amor et nos cedamus amori» (*Bucòlica. Egloga X*, 69, en *Opera*, Oxford 1923).

mínim de dada històrica essencial. Aquesta història breu no sols cerca la fruïció estètica del lector, sinó, sobretot, la seva instrucció i la seva edificació, en el sentit d'un nou compromís de fe. La conducta del creient s'expressa en la màxima d'eticitat quan s'inspira en les relacions interpersonals d'amor, el *hesed* («amor fidel») de Déu envers Israel. Cada vegada són més nombroses les publicacions que interpreten el llibre de Rut en clau de la teologia femenina. De fet, aquest llibre és un autèntic Evangeli de la dona: proclama la força de l'amor fidel i de l'esperança que el millor feminisme porta en si.